

ΥΧΕΙΑ ΔΕ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ
ΙΚΗΣΟΥΜΕ
ΡΟΠΗ ΑΓΟΝΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

ΣΙΟ ΧΡΥΣ

Αυτό που συμβαίνει τα τελευταία χρόνια στο έδαφος της Βορειοανατολικής Χαλκιδικής είναι μία σύγκρουση ανάμεσα σε δύο εκ διαμέτρου αντίθετες αντιλήψεις ζωής και διαβίωσης σε έναν τόπο. Στη μία πλευρά συναντάμε την καταστροφική συμμαχία του Ελληνικού Κράτους με την εταιρία «Ελληνικός Χρυσός Α.Ε.»¹ που ευελπιστεί να προβεί σε εκτεταμένες εξορύξεις χρυσού και χαλκού στο έδαφος της Β.Α. Χαλκιδικής, ενώ από την άλλη βρίσκονται οι αγωνιζόμενοι κάτοικοι ενός πολύμορφου τοπικού κινήματος που αρνούνται να υποκύψουν στις πιέσεις και στην κάθε μορφής καταστολή που τους υποβάλλουν, αρνούμενοι να ζήσουν στο λεηλατημένο περιβάλλον που τους ετοιμάζουν.

Το ιστορικό της επένδυσης

Η ιστορία των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή της Χαλκιδικής είναι μακράιωνη. Το πλήρες ιστορικό των «επενδύσεων» έχει αναλυθεί διεξοδικά στο έντυπο του συντονιστικού Θεσσαλονίκης «Ενάντια στα μεταλλεία χρυσού» και γι' αυτό δεν θα αναλυθεί πάλι. Για να αντιληφθούμε όμως το ιστορικό περιβάλλον του τόπου αντίστασης θα αναφερθούμε στο ιστορικό των εταιριών εξόρυξης στο έδαφος της Β.Α. Χαλκιδικής από το 1995. Αρχίζει με τα Μεταλλεία Κασσάνδρας, τα οποία πωλήθηκαν το 1995 στην канаδική πολυεθνική εταιρία TVX GOLD, που περιλάμβαναν τρία ορυχεία: το ορυχείο Μαντέμ Λάκκος, των Μαύρων Πετρών και της Ολυμπιάδας. Το 2000 η εταιρία ξεκίνησε την εξόρυξη χρυσού κάτω από το χωριό της Στρατονίκης. Οι κατολισθήσεις που προκαλούνταν από τις εκρήξεις έγιναν ένα καθημερινό φαινόμενο και έτσι, μετά τις προσφυγές των κατοίκων το 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας σταμάτησε τις δράσεις της εταιρείας. Η εταιρία αποφάσισε ότι μπορεί να αφήσει τα θαλασσινά και υπόγεια νερά μολυσμένα και να κηρύξει πτώχευση. Από το 2003, διάφορες εταιρείες, όπως η European Goldfields,² έχουν εισέλθει και εξέλθει από την Hellas Gold μέσω της απόκτησης και πώλησης των μετοχών της. Το 2006 η Hellas Gold καταθέτει ένα σχέδιο μελέτης για open pit³ εξόρυξη, στο δάσος της Μεγάλης Παναγίας που είναι γνωστό πλέον με το τοπωνύμιο Σκουριές. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος χορήγησε την αρχική έγκριση για το έργο το 2009, αλλά οι κάτοικοι της περιοχής είχαν χτίσει φυλάκια και απέτρεψαν την απόπειρα γεώτρησης απ' την εταιρεία.

Μπορεί οι Σκουριές να είναι το τοπωνύμιο που έχει ακουστεί περισσότερο, ωστόσο η πραγματική δασική έκταση που έχει ξεπουληθεί στους επενδυτές είναι 317.000 στρέμματα του όρους Κάκαβος. Επίσης, έχουν παραχωρηθεί και τα δικαιώματα επέκτασης των εξορυκτικών δραστηριοτήτων με το άνοιγμα και άλλων μεταλλείων, όπως και τα δύο προϋπάρχοντα μεταλλεία στο Στρατώνι και τη Στρατονίκη (κοίτασμα Μαύρων Πετρών). Δηλαδή το κράτος έχει παραδώσει ολόκληρη αυτήν την έκταση για μεταλλευτική αξιοποίηση και όχι μόνο το δάσος των Σκουριών. Πέρα από το οικονομικό σκάνδαλο που δεν θα αναλυθεί στο παρόν κείμενο –άλλωστε οι πληροφορίες που μπορεί να βρει όποιος θέλει στο Internet είναι πάρα πολλές⁴–, αναφερόμαστε και στο περιβαλλοντικό έγκλημα που συντελείται στην ευρύτερη περιοχή των Σκουριών. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η περιοχή που παραχωρείται αποτελείται από 92% δασική κάλυψη, το μεγαλύτερο ποσοστό της οποίας είναι αρχέγονο δάσος οξιάς και δρυός. Μόνο που στο υπέδαφός του εμπεριέχονται μεταλλεύματα που αποτιμώνται έως και στα 50 δισ. ευρώ στο χρηματιστήριο του Τορόντο. Και για να τα εξορύξει η εταιρία προτίθεται να δημιουργήσει έναν κρατήρα διαμέτρου που θα ποικίλει ανάλογα με τις τιμές που θα διαμορφώνονται για τον χρυσό και για τον χαλκό στους παγκόσμιους ναούς του χρήματος... Σύμφωνα με τους κατοίκους, αυτή τη στιγμή στο όρος Κάκαβος έχουν ήδη κοπεί 500 στρέμματα δάσους (μέχρι τα τέλη Μαρτίου 2013) που αναμένεται να φτάσουν, στην πρώτη φάση της λειτουργίας του επενδυτικού σχεδίου, τα 4.500 στρέμματα. Επιπλέον, ο μελλοντικός προγραμματισμός για τη διάχυση των μεταλλείων στον χώρο των βουνών της Χαλκιδικής χαρακτηρίζεται από τους ίδιους ως τρομακτικός. Πέρα από τα υπάρχοντα μικρά κοιτάσματα, όπως π.χ. το κοίτασμα των Μαύρων Πετρών στην περιοχή του χωριού της Στρατονίκης, και το υπό δημιουργία μεταλλείο ανοικτής εξόρυξης στις Σκουριές, ετοιμάζονται και τα μεγάλα εργοστάσια εμπλουτισμού στο Μαντέμ Λάκκος, στην Ολυμπιάδα και το χωρητικότητας 8.000.000

**Μια κοινωνία σε αναβρασμό ενάντια στους σύγχρονους χρυσοθήρες.
Οργανωτικές μορφές και πεδία διεκδίκησης του κινήματος**

1. Η οποία ανήκει στην καναδική πολυεθνική El Dorado Gold (κατά 95%) και τον Άκτωρα του Μπόμπολα (κατά 5%).

2. Της οποίας κύριος μέτοχος είναι ο Frank Timis, μεγιστάνας του πετρελαίου στη Ρουμανία, μαφιόζος που εμπλέκεται σε σκάνδαλα του οργανωμένου εγκλήματος και των ναρκωτικών.

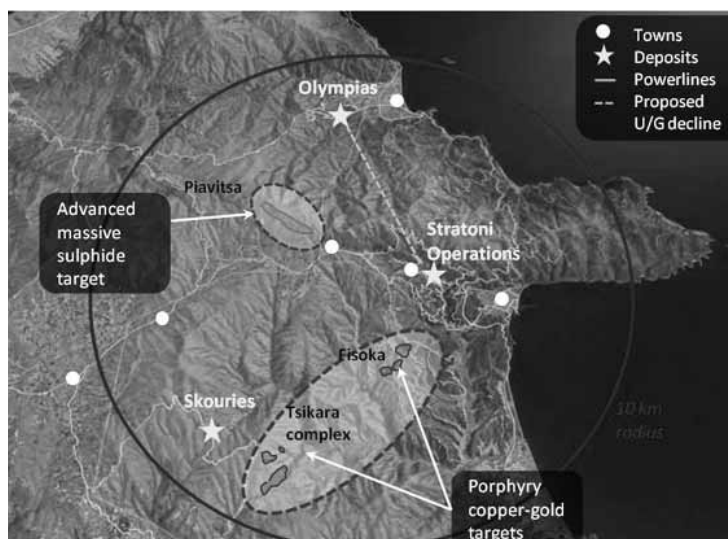
3. Τα σύγχρονα μεταλλεία δεν είναι πια υπόγεια ορυχεία με στοές αλλά επιφανειακές εκμεταλλεύσεις όπου γίνεται ανοικτή εξόρυξη (open pit mining), κατά την οποία το έδαφος εκτοπίζεται (συχνά με φουρνέλα) σε τεράστια έκταση.

4. Ενδεικτικά αναφέρονται τα site των κατοίκων που αντιτίθενται στα μεταλλεία <http://soshalkidiki.wordpress.com/> και <http://antigoldgreece.wordpress.com/> και των αλληλέγγυων <http://no-goldthess.espinblogs.net/>, και οι δημοσιογραφικές δουλειές του Hfollow (τεύχη 14 και 15) και του HotDoc (τεύχος 23).

m³/έτος στις Σκουριές. Κάτι το οποίο δεν έχει αναφερθεί επίσημα από την εταιρεία, αλλά που φαίνεται να αποτελεί τον διακαή πόθο της, είναι τα συνολικά 5 κοιτάσματα μέσα στα στενά γεωγραφικά όρια της Β.Α. Χαλκιδικής (Σκουριές, Τσικάρα, Φισόκα, Πιάβιτσα και –το χειρότερο όλων λόγω της τεράστιας ποσότητας του αρσενικού στο πέτρωμα– Ολυμπιάδα), στα οποία στοχεύουν, σύμφωνα με τις μελέτες της εταιρείας, για πολύ μεγαλύτερα κοιτάσματα χρυσού, εμφανίζοντας τις Σκουριές ως τη βιτρίνα σε αναμονή του κύριου project.

Ως τώρα έγινε μία προσπάθεια να αποτυπωθούν συνοπτικά αφενός η ιστορία της μεταλλευτικής δραστηριότητας στη Β.Α. Χαλκιδική και αφετέρου οι περιβαλλοντικές απειλές που διαμορφώνονται μέσα από την επένδυση που ήδη πραγματοποιείται. Στη συνέχεια, πέρα από βιβλιογραφικές αναφορές και στοιχεία που μπορούν να αναζητηθούν στο internet, η ανάλυση θα εμπλουτιστεί και με προσωπικές συνεντεύξεις με κατοίκους της Μεγάλης Παναγιάς, οι οποίοι αντιστέκονται στην κατασκευή των μεταλλείων χρυσού και χαλκού που πρόκειται να είναι χωροθετημένα μόλις 3km από τον οικισμό τους. Το κείμενο αποσκοπεί να παρουσιάσει με ποιό τρόπο πραγματοποιείται αυτός ο αγώνας, καθώς και ποιές είναι οι οργανωτικές μορφές που υιοθετούνται από το τοπικό κίνημα. Επιπλέον, αναζητούνται οι αναφορές του κινήματος στη χωρική και κοινωνική γεωγραφία της περιοχής. Για το σκοπό αυτό, παρουσιάζονται οι κινηματικές δικτυώσεις που συνεχώς αναπτύσσονται μεταξύ των διαφόρων χωριών και κωμοπόλεων και αποτυπώνονται οι αλλαγές που συμβαίνουν στην καθημερινή ζωή των αντιστεόμενων κατοίκων. Η δικτύωση όμως δεν περιορίζεται στα στενά γεωγραφικά όρια της Χαλκιδικής. Το τοπικό κίνημα έχει κατορθώσει να συσπειρώσει γύρω του ένα ευρύ φάσμα αλληλέγγυων συλλογικοτήτων, οργανισμών και ατόμων, το οποίο ξεπερνά τα σύνορα της χώρας, παρεμβαίνοντας στο δημόσιο λόγο ολοένα και πιο έντονα. Διερευνάται, δηλαδή, η έμφαση που δίνει το κίνημα στην εξωστρεφή δράση και παρέμβαση σε μία σειρά από επίπεδα που φτάνουν ως την ανάπτυξη σχέσεων με αντίστοιχα κινήματα που αντιστέκονται στον αναπτυξιακό παραλογισμό των εξορύξεων, σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον αντίστασης και αγώνα. Για την ορθότερη διερεύνηση των παραπάνω, θεωρείται σκόπιμο να παρουσιαστεί αρχικά ο ρόλος που παίζει τόσο το Κράτος όσο και η εταιρεία σε διάφορα επίπεδα. Από την προσπάθεια για χειραγώγηση του πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής, προκαλώντας τον διχασμό της τοπικής κοινωνίας, έως την προσπάθεια με κάθε μέσο για καταστολή του τοπικού κινήματος.

Επενδύσεις «εθνικού συμφέροντος» σε Κράτος έκτακτης ανάγκης

Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης που ορίζει το κράτος εντός της οικονομικής κρίσης, ενός επιθετικού νεοφιλευθερισμού πλέον και στην ευρωπαϊκή υποήπειρο, προμηνύει τη δημιουργία της πρώτης Ειδικής Οικονομικής Ζώνης στην Ελλάδα, στο έδαφος της Β.Α. Χαλκιδικής, για τη διευκόλυνση της επένδυσης και την καταστολή κάθε αντίστασης, είτε αυτή αφορά σε εργασιακές διεκδικήσεις είτε σε ζητήματα προάσπισης της ζωής και της διαβίωσης ενάντια σε ένα λεηλατημένο περιβάλλον. Γενικότερα στο ευρωπαϊκό έδαφος, την περίοδο που διανύουμε, οι κοινωνίες φαίνονται μωδιασμένες από την εργασιακή ανασφάλεια και τον φόβο της ανεργίας και, ως εκ τούτου, της επιβίωσης, αποτελώντας «έυκολη λεία» για την προπαγάνδα της εξουσίας περί ανάπτυξης με κάθε κόστος, κοινωνικό και περιβαλλοντικό. Η λεηλασία της φύσης και η

υποτίμηση της ζωής μας νομιμοποιούνται από τη στιγμή που τα μεταλλεία χρυσού, η καύση απορριμμάτων, η χωρίς όρια χωροθέτηση βιομηχανικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η εξαγωγή υδρογονανθράκων από τις θάλασσες, τα φράγματα και οι εκτροπές των ποταμών, νοηματοδοτούνται ως αναπτυξιακά έργα υπέρ του κοινωνικού συμφέροντος.

Όπως γλαφυρά υποστηρίζει η Αρουντάτι Ρόι για τον Τρίτο Κόσμο:

«Δημιουργία ενός καλού επενδυτικού κλίματος είναι ο νέος ευφημισμός για την καταστολή του Τρίτου Κόσμου. Εξάλλου, υπεύθυνες για την εφαρμογή όλων των συμφωνιών είναι οι ντόπιες κυβερνήσεις. Στην Ινδία προκειμένου να ανοίξει το δρόμο η κυβέρνηση στα αναπτυξιακά έργα... είναι έτοιμη να επικυρώσει 'αντιπρομοκρατικούς νόμους' έτσι ώστε όσοι αντιδράσουν στα έργα ανάπτυξης να χαρακτηριστούν τρομοκράτες και να κρατηθούν στη φυλακή για τρία χρόνια χωρίς δίκη. Μπορεί ακόμα να τους κατασχέσουν τα χωράφια και τα ζώα τους» (Ρόι, 2005, σελ. 130).

Άλλωστε, αυτό το κλίμα χαρακτηρίζεται «προνομιακό για επενδύσεις» από τη ντόπια κυβέρνηση και τους ντόπιους και πολυεθνικούς ολιγάρχες που επιβουλεύονται τον φυσικό πλούτο της χώρας. Η λύση για επιβίωση που υποδεικνύουν οι ελληνικές κυβερνήσεις συνοψίζεται στην απειλή ότι «προκειμένου να επιστρέψουμε στην πολυπόθητη ανάπτυξη και στις αγορές» πρέπει να αποδεχτούμε επιλογές καταστροφικές για το φυσικό περιβάλλον, άμεσα αλλά και μακροπρόθεσμα. Η αφετηρία του προβλήματος βρίσκεται στη θετική νοηματοδότηση της έννοιας ανάπτυξης, η οποία αποκρύπτει τις οικονομικές, κοινωνικές και ιστορικές ανισότητες του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και της οικονομικής μεγέθυνσης που την όρισαν και την επέβαλλαν στις τοπικές κοινωνίες.

Ειδικότερα την περίοδο που διανύουμε, οι αναπτυξιακές διαδικασίες που ακολουθούνται έχουν ως προϋπόθεση την αγαστή συνεργασία μεταξύ πολυεθνικών εταιρειών και εθνικών κυβερνήσεων. Αυτή η συμμαχία περνάει από διάφορα επίπεδα και επηρεάζει τη διαβίωση και την καθημερινότητα των τοπικών κοινωνιών, μεταλλάσσοντας τις κοινωνικές σχέσεις αλλά και το φυσικό περιβάλλον. Αυτές λοιπόν οι διαδικασίες μόνο ουδέτερες δεν είναι αναφορικά με τις συνέπειές τους. Οι ηττημένοι του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής βλέπουν το βιοτικό τους επίπεδο να καταρρέει και τη ζωή τους στο φυσικό τους περιβάλλον να υπονομεύεται καθημερινά, παρά τις θυσίες στις οποίες τους υποβάλλουν οι «από πάνω», για χάρη αναπτυξιακών έργων που τους υπόσχονται ευημερία και ευτυχία. Σε αυτόν τον αναπτυξιακό παραλογισμό οι «από κάτω» αντιστέκονται, μη αποδεχόμενοι τον ρόλο που τους επιβάλλουν, μετατρέποντάς τους σε παρίες, αναλώσιμους στον σημερινό κόσμο.

Το Κράτος, η εταιρεία και ο διχασμός της τοπικής κοινωνίας.

Η συμμαχία Κράτους και εταιρείας, με σκοπό την υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου μέσω και της καταστολής του τοπικού κινήματος, αποτελεί ένα –ίσως το πιο κύριο, αλλά ένα– από τα επίπεδα σύμπλευσης των συμφερόντων τους. Η συνεργασία των δύο πλευρών είναι πολυεπίπεδη και οι αρμοδιότητες της καθμίας πλευράς άλλοτε είναι διαχωρισμένες και άλλοτε συγχέονται. Για παράδειγμα, η security της εταιρείας πάνω στο βουνό του Κάκαβου και η αστυνομία αποτελούν μία συνεκτική ομάδα που δρα από κοινού για την προάσπιση των εταιρικών συμφερόντων, μετατρέποντας το σύνολο του όρους σε ιδιωτική περιουσία και, ως εκ τούτου, παρεμποδίζοντας τους κατοίκους να ανέβουν σε αυτό. Από την άλλη, η πολιτική των προσλήψεων στις οποίες έχει επιδοθεί η εταιρεία είναι ένας τομέας όπου το κράτος δρα παρασκηνακά, αφήνοντας τον απόλυτο έλεγχο στην El Dorado Gold. Στη συνέχεια του κειμένου θα περιγραφούν ξεχωριστά τα επίπεδα στα οποία δρα το Κράτος και η εταιρεία και, επιπλέον, θα παρατεθούν ορισμένα στοιχεία σχετικά με τον ρόλο των καναδικών εταιρειών εξόρυξης στην πρόκληση κοινωνικών αναταραχών,

5. <http://www.tanea.gr/opinions/all-opinions/article/5007525/h-anaptyksh-kai-ta-mat/>

6. <http://soshalkidiki.wordpress.com/2013/03/07/>

αλλά και συγκρούσεων μεταξύ των τοπικών κοινωνιών, σε όποιο μέρος του κόσμου κι αν βρεθούν να «επενδύσουν». Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στον ρόλο τους, αφού ο Καναδάς κατέχει την ηγετική θέση στον τομέα της εξόρυξης παγκοσμίως, με το 75% των πολυεθνικών εταιρειών εξόρυξης να έχουν την έδρα τους εκεί. Επίσης, έχει ενδιαφέρον να δούμε τη σύμπλευση των διαδοχικών канаδικών κυβερνήσεων με τα συμφέροντα των канаδικών πολυεθνικών.

Ο ρόλος του Κράτους

Μετά από πολύ καιρό αντίστασης στη Β.Α. Χαλκιδική, «έχουν αναδειχθεί δυο θέματα. Το ένα είναι η αμφιλεγόμενη σκοπιμότητα του έργου. Το άλλο είναι πιο σύνθετο. Πώς, δηλαδή, πυροδοτήθηκε και σήμερα αντιμετωπίζεται η πρωτοφανής ένταση στο τοπικό επίπεδο. Πώς διαχειρίζεται η κεντρική εξουσία τον βίαιο διχασμό της τοπικής κοινότητας. Πώς ο κυρίαρχος λόγος παρουσιάζει ως τρομοκράτες όσους αντιδρούν. Πώς μια περιοχή της χώρας μεταπίπτει σε καθεστώς εξαιρέσεως, σε γκρίζα ζώνη όπου αναστέλλονται βασικές αρχές του κράτους δικαίου. Πώς η κυβερνητική θέση απολυτοποιεί την έννοια της 'ανάπτυξης' και την αποκόπτει από όλα τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά της συμφραζόμενα».⁵

Το δυναμικό κίνημα αντίστασης των κατοίκων, το οποίο δημιουργήθηκε από την πρώτη στιγμή στην περιοχή, ήρθε αντιμέτωπο με ένα πρωτοφανές σε διάρκεια και ένταση όργιο καταστολής. Η αστυνομία, λειτουργώντας σαν μπράβος της εταιρείας, αντιμετωπίζει τους διαδηλωτές με ασύλληπτη αγριότητα και βία, η οποία σε πρώτη φάση χαρακτηρίστηκε από αλόγιστη χρήση χημικών μέσα στο δάσος, καταδιώξεις και τραυματισμούς διαδηλωτών. Πλέον ο αυταρχισμός περνά σε άλλο επίπεδο, με την περιοχή να τελεί ουσιαστικά υπό κατοχή από τις δυνάμεις καταστολής, με απαγωγές («υπόπτων») από τα σπίτια τους, λήψεις δείγματος DNA, βασανιστήρια στα τμήματα και, πριν λίγο καιρό, με εισβολή των ΜΑΤ και της αντιτρομοκρατικής στο χωριό της Ιερισσού με ρίψη δακρυγόνων ακόμα και στο τοπικό σχολείο. Η στάση της αστυνομίας δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβάλλοντας ζήλος για τον εντοπισμό των εμπρηστών, αλλά

«είναι μια επιχείρηση τρομοκράτησης και καταστολής ενός κοινωνικού κινήματος. Οι κάτοικοι σε ανακοίνωσή τους αναρωτιούνται 'Ποιά Αστυνομία ευνομούμενου και δημοκρατικού κράτους επιχειρεί με χημικά μπροστά σ' ένα γεμάτο σχολείο εν ώρα μαθήματος; Ποιά Αστυνομία παρεμποδίζει την είσοδο γιατρού σ' ένα σχολείο γεμάτο παιδιά, μέσα σε τάξεις που έχουν γεμίσει χημικά αέρια;' Η απάντηση είναι θλιβερή: Μια αστυνομία σε διατεταγμένη υπηρεσία προώθησης των ξένων επενδύσεων με κάθε κόστος. Μια αστυνομία που καταστρατηγεί νόμους και σύνταγμα στο όνομα της νομιμότητας. Η αστυνομία μιας κοινωνίας που ανέχεται ακόμη την καταπάτηση συνταγματικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων»».⁶

Σε αυτή την αστυνομική αυθαιρεσία και γενικότερη καταστολή που λαμβάνει χώρα στο έδαφος της Χαλκιδικής το κράτος αντιμετωπίζει τις δίκαιες διαφωνίες και αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών με τη χρήση βίας σε μια λογική συλλογικής ευθύνης, με αποτέλεσμα η βία να κλιμακώνεται, δημιουργώντας ρήγματα στην κοινωνία που δύσκολα αποκαθίστανται ή μετριάζονται.

Οι νόμοι αντανakλούν συσχετισμούς δύναμης ανάμεσα στο ανταγωνιστικό κίνημα και την κυριαρχία. Εμπεριέχουν λοιπόν, όχι μόνο τους κανόνες που εγκαθιδρύουν και διευρύνουν τις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις αλλά και επιλογές και παραχωρήσεις της κυριαρχίας προς τους από κάτω, προκειμένου να διασφαλίζεται, έστω επιφανειακά, η κοινωνική ειρήνη. Όταν αυτή πάψει να αποτελεί προϋπόθεση για τον τρόπο με τον οποίο θα ασκείται η εξουσία από το Κράτος, ενεργοποιούνται κοινωνικές διεργασίες πέρα και έξω από αυτό, καθώς πλέον το Κράτος έχει ξεπέσει σε φορέα παραβίασης της νομιμότητας που το ίδιο (με τις αξίες και την ηθική του) θεσμοθέτησε. Είναι ίσως μία ελπιδοφόρα απαξίωση με

την προϋπόθεση ότι θα οδηγήσει στο ξεπέραςμα του.

Ο ρόλος της εταιρείας

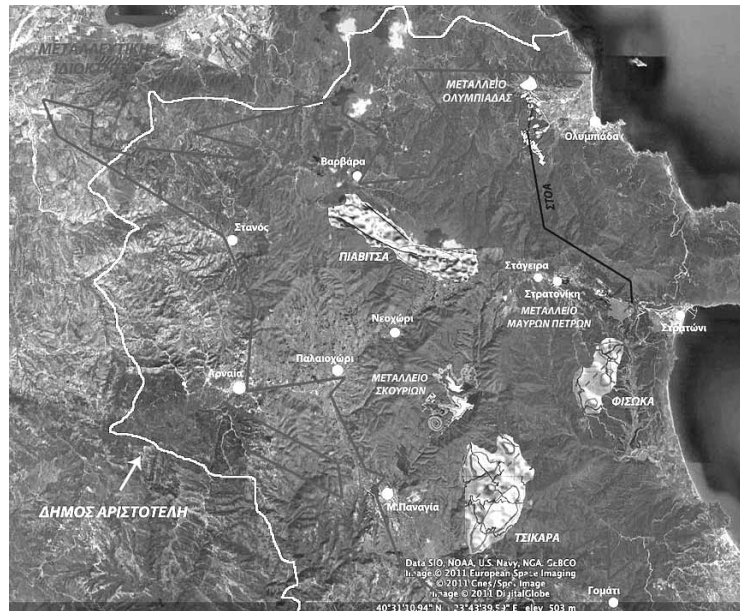
Υπέρμαχοι της επένδυσης μεταλλείων χρυσού υπάρχουν στη Χαλκιδική. Οι νεοπροσληφθέντες μεταλλωρύχοι και οι εκπρόσωποι του αντιδραστικού σωματίου των εργαζομένων συνιστούν, μαζί με τον δήμαρχο Αριστοτέλη Χρήστο Πάχτα, το μπλοκ των υπερασπιστών της επένδυσης μέσα στις τοπικές κοινωνίες της περιοχής. Οι κάτοικοι είναι προφανές ότι δεν είναι ισομοιρασμένοι. Αλλά δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι οι υπερασπιστές των μεταλλείων συνιστούν μία φανατισμένη και στιβαρή ομάδα, με παντελή όμως άγνοια του κινδύνου για την υγεία τους. Ένα ακόμα στοιχείο είναι ότι οι οικογένειες διαιρούνται σε αυτούς που έχουν αρχίσει να δουλεύουν στην προετοιμασία της εξόρυξης χρυσού και σε αυτούς που είναι στον αγώνα κατά των μεταλλείων. Αυτοί όμως που έχουν προσληφθεί τώρα από την εταιρεία και γενικότερα οι υπερασπιστές του έργου, δεν θέλουν να παραδεχτούν ότι η φαραωνική επένδυση της ανοικτής εξόρυξης δεν έχει καμία σχέση με τις υπόγειες στοές της παρελθούσας εξορυκτικής δραστηριότητας που είχε ακολουθηθεί στην περιοχή. Παρόλα αυτά, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός των απειλών της εταιρείας απέναντι στους εργαζομένους για έμπρακτη υπεράσπιση της επένδυσης της.

«Δε θέλουμε να γίνουμε μετανάστες όπως γίνονται πολλοί Έλληνες σήμερα. Θέλουμε τη δουλειά μας εδώ στα μεταλλεία, γιατί αλλιώς δεν υπάρχει ανάλογη εργασία στην περιοχή», έχει δηλώσει ο εκπρόσωπος του συνδικάτου μεταλλωρύχων, Δεληγιόβας. Προσθέτει ότι: «Είμαστε έτοιμοι να μπορούμε μπροστά σαν εργαζόμενοι των μεταλλείων και να υπερασπιστούμε τη δουλειά μας. Εάν προσπαθήσουν να σταματήσουν την επένδυση θα γίνει μακελειό».⁷

Τα βραχυπρόθεσμα οφέλη και η βραχυπρόθεσμη σκέψη αποτελούν την κοινή στάση μεταξύ των μεταλλωρύχων, αλλά και των οικογενειών τους. Για του λόγου το αληθές, μπορεί η/ο οποιοσδήποτε να ανατρέξει στο βίντεο των New York Times,⁸ όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «όλοι οι άνθρωποι πεθαίνουν, να 'χω να ταΐσω τώρα το μωρό και ίσως μόλις...» Σε αυτό το σημείο σκέφτεται ότι ίσως στο άμεσο μέλλον δε θα υπάρχει ούτε εκείνος ούτε το μωρό, αυτολογοκρίνεται –ή, καλύτερα, αυτοκαταστέλλεται– και προσαρμόζεται στο ειρωνικό σύνθημα που κοσμεί δημόσιο χώρο στη Μ. Παναγιά: «πρώτα δουλειά – μετά υγεία».

Δανειζόμενοι μία έκφραση της Αρουντάτι Ρόι, «ίσως είναι κάτι συνηθισμένο να στρέφουν οι άτυχοι την οργή και το μίσος τους ενάντια στους επίσης άτυχους, μια και οι αληθινοί αντίπαλοι τους είναι απρόσιτοι, φαινομενικά αήπτητοι και εντελώς πέρα από το βεληνεκές τους» (Ρόι 2005, σελ. 209).

Πέρα από το σκάνδαλο με την αγοραπωλησία των μεταλλείων της Χαλκιδικής, η κοινωνική συμβολή του Χ. Πάχτα παραμένει ανεξάντλητη ακόμα και σήμερα. Άλλωστε, μέσω του Πάχτα και για εξυπηρέτηση δικών του συμφερόντων,⁹ η εταιρεία (European Goldfields) προέβη σε ειδικό πρόγραμμα προσλήψεων. Το 2012 αρχίζει με προσλήψεις σε δευτερεύουσες δραστηριότητες και μόνο μετά το Φλεβάρη, οπότε πλέον περνάει στην El Dorado Gold ο έλεγχος της ευρύτερης περιοχής των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων –μεταλλείων, δηλαδή, που υφίστανται αλλά και των Σκουριών όπου διανοίγεται σήμερα–, αρχίζουν οι προσλήψεις.

7. <http://www.karfitsa.gr/?p=97665>

8. http://www.nytimes.com/2013/01/14/world/europe/seeking-revenue-greece-approves-new-mines-but-environmentalists-balk.html?_r=4&

9. Αναφέρεται στο βίντεο του France 2, <http://www.youtube.com/watch?v=ecnp64xgBZO>

Κάτι που ειπώθηκε από τους συνεντευξιαζόμενους, και που αξίζει να αναφερθεί, είναι η διαφορετική μέθοδος που ακολουθεί η El Dorado Gold, σε σχέση με την TVX, στην πολιτική των προσλήψεων. Σήμερα η εταιρεία ακολουθεί την πολιτική της στοχευμένης διάσπασης του κοινωνικού ιστού. Προσλαμβάνει τους αρσενικούς εργάτες με μοναδικό κριτήριο τη μεγάλη τους οικογένεια στα χωριά πέριξ του μεταλλείου, και κυρίως στη Μ. Παναγιά, με προφανή σκοπό τη χειραγώγηση του κοινού αισθήματος για μη υποστήριξης της εταιρείας, στοχεύοντας δηλαδή στην αντιστροφή του αρνητικού κλίματος για τους σύγχρονους αποικιοκράτες. Σήμερα ο αριθμός των εργαζομένων κυμαίνεται μεταξύ 600 και 700 ατόμων (στοιχεία Ιανουαρίου 2013, όπως δόθηκαν από τους συνεντευξιαζόμενους), αριθμός πολύ μικρότερος από τις 3.500 με 5.000 θέσεις εργασίας που υπόσχονταν οι διάφοροι πολιτικοί, υποστηρικτές της εταιρείας, προφανώς προς εξυπηρέτηση ψηφοθηρικών λόγων.

Η πολιτική της καναδικής πολυεθνικής El Dorado Gold που παρουσιάστηκε, τόσο στις μεθόδους προσλήψεων όσο και στον επιχειρούμενο διχασμό της τοπικής κοινωνίας, δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο ελληνικό παράδειγμα. Όπως ήδη ειπώθηκε, οι καναδικές εταιρείες εξόρυξης έχουν το προβάδισμα στη συμβολή σε κοινωνικές διαμάχες και συγκρούσεις σε όλο τον κόσμο εξαιτίας της εξόρυξης πόρων. Επίσης, σύμφωνα με την έκθεση του 2009,¹⁰ οι καναδικές εταιρείες εμπλέκονται σε ποσοστό 34% σε σοβαρές παραβιάσεις (περιβαλλοντικές και ανθρωπίνων δικαιωμάτων) στον τομέα της εξόρυξης κατά τη διάρκεια των τελευταίων 10 ετών τέσσερις φορές πιο συχνά από ό, τι η επόμενη χώρα στον κατάλογο.

10. "Suppressed Report Confirms International Violations by Canadian Mining Companies", MiningWatch Canada, October 18, 2010 (www.miningwatch.ca)

11. <http://www.youtube.com/watch?v=IBWyafreTYs>

Έτσι, εφόσον γνωρίζουμε ότι η εξόρυξη είναι μια βιομηχανία με πολύ μεγάλες πιθανότητες για πρόκληση κοινωνικών συγκρούσεων και περιβαλλοντικών ζημιών σε χώρες του εξωτερικού (στους τόπους που χωροθετούνται τα κάθε μορφής μεταλλεία), έχει ενδιαφέρον να δούμε πως αντιμετωπίζει ο Καναδάς (μέσω και των θεσμικών του οργάνων) τις συγκρούσεις που δημιουργούνται από την, κυρίαρχη, καναδική μεταλλευτική βιομηχανία. Αν κάποιος πίστευαν πως για το κράτος του Καναδά στόχος ήταν πραγματικά η αποκατάσταση της ειρήνης, ως ένας παγκόσμιος ηγέτης με ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα περιβάλλοντος παγκόσμιας ειρήνης, έχει φτάσει η ώρα να αντικρύσουμε τη θλιβερή πραγματικότητα.

Η Κεντρική Αμερική, περιοχή με το μικρότερο κόστος εξόρυξης παγκοσμίως, οφείλει την πρωτοκαθεδρία της στις ιδιαίτερα φιλικές, για τα εταιρικά συμφέροντα εξόρυξης, νομοθετικές ρυθμίσεις που μετά το 1996 (και το τέλος των δικτατοριών) ακολουθηθήκαν με την αгаστή συνεργασία μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων και του ΔΝΤ. Αυτή τη στιγμή η αντιπαράθεση και εκεί είναι κυρίαρχη, όπως και στο σύνολο της Λατινικής Αμερικής.

Όταν η Αργεντινή χρεοκόπησε, πολυεθνικές μεταλλευτικές εταιρείες εγκαταστάθηκαν προκειμένου να εκμεταλλευτούν τον ορυκτό της πλούτο εφαρμόζοντας τη μέθοδο της Open Pit εξόρυξης. Ένα ντοκιμαντέρ του Al Jazeera με τίτλο "Πως να σταματήσετε μία πολυεθνική"¹¹ παρέχει ένα εκπληκτικό ντοκουμέντο επιτυχημένης δικτύωσης των κοινωνικών κινημάτων, το αποτέλεσμα της οποίας ήταν επτά πολυεθνικές εταιρείες εξόρυξεων χρυσού, να αναγκαστούν να διακόψουν το 2011 τις εργασίες τους στο έδαφος των αργεντινικών Άνδεων. Όπου και αν πήγαιναν οι τοπικοί αξιωματούχοι της περιοχής Famatina και οι εκπρόσωποι της εταιρείας Barrick Gold, η οποία εκμεταλλευόταν το κοίτασμα χρυσού, τα τοπικά κινήματα της εκάστοτε περιοχής τους ακολουθούσαν και έστηναν κοινωνικές διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις, δυσχεραίνοντας τη μετακίνησή τους και δημιουργώντας τους συνέχεια προβλήματα κίνησης στο χώρο.

Οι κυβερνήσεις του Καναδά έχουν, επίσης, έναν πιο άμεσο ρόλο στην αλλαγή των νόμων εξόρυξης σε άλλες χώρες. Για παράδειγμα, μέσω

του γραφείου αναπτυξιακής βοήθειας του Καναδά (CIDA, ονομάζεται), συμμετείχε το 2001-2 σε ένα μεγάλο έργο για τη μεταρρύθμιση του μεταλλευτικού κώδικα στην Κολομβία. Ο νέος «βελτιωμένος» κανονισμός της Κολομβίας καθιστά πιο εύκολη την εκμετάλλευση υπόγειων κοιτασμάτων για τις εταιρείες εξόρυξης. Σύμφωνα με έναν τοπικό ερευνητή των εξορύξεων (ο οποίος έχει επιβιώσει από αρκετές απόπειρες δολοφονίας εναντίον του, οι οποίες έγιναν λόγω της εργασίας του), ο νέος μεταλλευτικός κώδικας οδήγησε σε μείωση των περιβαλλοντικών κανονισμών και σε μειωμένες εγγυήσεις εργασίας, μετέτρεψε τη γη που ανήκε σε αυτόχθονες σε γη διαθέσιμη για πιστώσεις, και μείωσε δραστικά τα δικαιώματα¹². Αντίθετα, μέχρι σήμερα ο Καναδάς έχει δείξει ελάχιστο ενδιαφέρον για να ελέγξει υπόλογες, για τις εγκληματικές τακτικές τους, καναδικές μεταλλευτικές εταιρείες που κατηγορούνται για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων στις χώρες επενδύσεων.

Αντί να ενεργούν ως ανεξάρτητοι κριτές της δικαιοσύνης, επιδιώκοντας να εκτονώσουν τις συγκρούσεις, οι κυβερνήσεις του Καναδά φαίνεται να ενεργούν προς το συμφέρον των εταιρειών εξόρυξης σε κάθε βήμα της διαδικασίας.

«Ετσι, ίσως μπορούμε να κατηγορήσουμε τον Καναδά όχι για αδράνεια, αλλά για συνεννοχή σε συγκρούσεις που συμβαίνουν σε όλο τον κόσμο, συχνά εις βάρος των πιο περιθωριοποιημένων και αδύναμων πληθυσμών. Για πολλούς ανθρώπους στον παγκόσμιο Νότο, το να εκφράζουν την εναντίωση τους στις καταχρήσεις των εξορυκτικών δραστηριοτήτων, αντιμετωπίζουν κυριολεκτικά μια ποινή θανάτου. Ηγέτες συνδικάτων, τοπικοί οργανωτές κινημάτων, ακτιβιστές, πολιτικοί ερευνητές και θρησκευτικοί ηγέτες συχνά απειλούνται με τη ζωή τους, και πολλοί είναι αυτοί που σκοτώθηκαν ή 'εξαφανίστηκαν'» (Buecker, 2011).

Τοπικές πρωτοβουλίες και οργάνωση του κινήματος

Από την πρώτη στιγμή που ανακοινώθηκε το επενδυτικό σχήμα που ευελπιστεί να προβεί σε εκτεταμένες εξορύξεις στο έδαφος της Β.Α. Χαλκιδικής, άρχισαν και οι διεργασίες μεταξύ ενεργών ανθρώπων, κατοίκων της περιοχής, που αποσκοπούσαν στην ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού, με στόχο τη δημιουργία ενός κινήματος αντίστασης. Σήμερα, βλέπουμε μία τοπική κοινωνία ιδιαίτερα ενεργή, η οποία προβάλλει τις ανάγκες της και τις προτεραιότητές της για τον τρόπο που οραματίζεται τη μελλοντικά επιθυμητή κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική κατάσταση της εδαφικότητας στην οποία δρα. Η δραστηριοποίηση του κινήματος αυτά τα χρόνια (με αφετηρία το 2006 και, πιο δυναμικά, από το 2009 μέχρι και σήμερα), έχει περάσει από διάφορα στάδια και παρεμβαίνει σε διάφορα επίπεδα. Αρχικά δόθηκε έμφαση στην ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού των χωριών της περιοχής γύρω από τις χωροθετημένες περιοχές εξορύξεων. Από το 2009, η συνένωση των οικισμών της περιοχής σε ένα κοινό κίνημα, με κοινά προτάγματα και δράσεις, είναι γεγονός και πλέον το κίνημα παρεμβαίνει σε διάφορα επίπεδα πολιτικής δράσης και κοινωνικών συμμαχιών. Από τότε μέχρι σήμερα, η δικτύωση του κινήματος με αντίστοιχα κινήματα που δραστηριοποιούνται στον ελληνικό χώρο, αλλά και διεθνώς, είναι συνεχής. Από το τριήμερο δράσεων που πραγματοποιήσαν από κοινού με το τοπικό κίνημα της Κερατέας, πέρασαν σε κοινή ημέρα δράσης¹³ με το τοπικό κίνημα της Rosia Montana στη Ρουμανία, το οποίο αντιτίθεται στην κατασκευή του μεγαλύτερου μεταλλείου χρυσού της Ευρώπης, και έφτασαν μέχρι τον Καναδά για την προπαγάνδισή των αιτημάτων τους και την ενημέρωση του λαού του Καναδά για τις καταστροφικές επενδύσεις, στις οποίες οι Καναδικές πολυεθνικές εξορύξεων πρωτοστατούν.¹⁴ Για την επίτευξη και πραγματοποίηση αυτών των δράσεων, κομβικός είναι ο ρόλος των αλληλεγγυών συλλογικοτήτων και ατόμων, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Τόσο στη Θεσσαλονίκη όσο και στην Αθήνα, πέρα από τις διαδηλώσεις που πραγματοποιούνται σε σταθερή βάση, λειτουργούν συντονιστικά αλληλεγγύης, με σταθερή παρουσία στο χώρο αυτών των πόλεων, με σκοπό την προπαγάνδισή του αγώνα της Χαλκιδικής και την πίεση σε όλες τις κλίμακες αποφάσεων. Επιπλέον, εκπρόσωποι του κινήματος

12. CNCA , 6.1; Chris Arsenault, "Digging Up Canadian Dirt in Colombia," Colombia Journal, November 6, 2006 (www.colombiajournal.org/digging-up-canadian-dirt-in-colombia.htm).

13.<http://antigoldgreece.wordpress.com/2013/01/31/>

14.<http://antigoldgreece.wordpress.com/2013/06/08/taxidi-canada/#more-27299>

συναντήθηκαν στο Comodoro Rivadavia στην Αργεντινή με επιτροπές κατά των ανοιχτών εξορύξεων στην επαρχία Chubut της Αργεντινής. Αξίζει να αναφερθεί πως οι συλλογικότητες από την Αργεντινή συμμερίστηκαν την αγωνία των κατοίκων της Χαλκιδικής για το μέλλον που τους επιφυλάσσουν οι πολυεθνικές και η επιβολή μέτρων από τις κυβερνήσεις της δημοκρατίας. Δήλωσαν πως ο κοινός αγώνας δεν πρέπει να σταματήσει. Επίσης τόνισαν πως οι κινήσεις και δράσεις τέτοιου είδους εταιρειών είναι παρόμοιες σε κάθε σημείο του κόσμου και μόνο οργανωμένα μπορούν να νικηθούν.¹⁵

Επίσης, το κίνημα έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη δημοσιοποίηση των θέσεών του και των εξελίξεων στο μέτωπο του αγώνα. Δημιουργήθηκαν ιστοσελίδες που προβάλλουν από δράσεις έως δημοσιεύσεις επιστημονικών μελετών που, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, τάσσονται κατά της επένδυσης. Ακόμα, το κίνημα έχει δυναμική παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παρατηρείται ότι το εργαλείο που επιλέχτηκε για την προπαγάνδη του αγώνα είναι σχεδόν αποκλειστικά το Internet, αφού το κίνημα βρίσκεται αποκλεισμένο από τους καναλάρχες, οι οποίοι το αναφέρουν μόνο προκειμένου να σπιλώσουν τον κοινωνικό του αγώνα.

Οι χρονικές αφετηρίες των αντιστάσεων παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των διάφορων χωριών και μικρών πόλεων της περιοχής. Στη Μ. Παναγιά, όπου για το θέμα των εξορύξεων ενημερώθηκε ο πληθυσμός του οικισμού με θεματικές εκδηλώσεις και λαϊκές συνελεύσεις, άρχισε από το 2006 να ανατρέπεται η υποστήριξη της πλειοψηφίας του πληθυσμού προς τις μεταλλευτικές επενδύσεις, αλλά και γενικότερα τη μεταλλευτική εκμετάλλευση σε βάρος του φυσικού πλούτου της περιοχής. Μέχρι τότε η Μ. Παναγιά αποτελούσε ένα χωριό στο οποίο πολλοί άντρες γινόντουσαν μεταλλωρύχοι και κινήματα αντίδρασης στα μεταλλεία δεν υπήρχαν. Το ότι ένα πρώην χωριό μεταλλωρύχων μπήκε πρώτο στον αγώνα ενάντια στην εξόρυξη χρυσού αποτέλεσε ορόσημο, όπως ειπώθηκε από τους κατοίκους. Και μάλιστα, στη δική του δυναμική οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, το σημερινό άνοιγμα στον πληθυσμό της περιοχής, αλλά και ολόκληρης της χώρας, και, βέβαια, η δικτύωση με άλλα αλληλέγγυα κινήματα, διαδικασία που όσο περνάει ο καιρός ωριμάζει. Η αρχή έγινε με την εκδήλωση ενάντια στην εξόρυξη χρυσού στην περιοχή, η οποία πλέον έμπαινε σε μία καινούρια εποχή με τη δημιουργία σε ένα βράδυ της Ελληνικός Χρυσός, στην οποία μεταβιβάστηκαν τα μεταλλεία της TVX. Ο κόσμος, μπροστά στα νέα δεδομένα, άρχισε να αντιδρά και συγκροτήθηκε η «Επιτροπή Αγώνα Μ. Παναγίας» από κατοίκους της περιοχής, με τη συμμετοχή και μελών της Πρωτοβουλίας Ενάντια στις Βλαπτικότητες που είχε αρχίσει παράλληλα δράσεις για ενημέρωση του κόσμου της περιοχής σχετικά με την καταστροφική επένδυση που ετοιμαζόταν.

Στις 12 Ιουλίου 2009, κατασκευάζεται φυλάκιο στο δάσος, με σκοπό την παρεμπόδιση τόσο των εργασιών για τη χωροθέτηση των εργοστασιακών εγκαταστάσεων, όσο και της διέλευσης των μηχανημάτων στο εργοτάξιο. Η Ιερισσός προσχωρεί στο μέτωπο του αγώνα από το 2010, όπου και συγκροτείται το Συντονιστικό Φορέων & Συλλόγων Σταγείρων-Ακάνθου ενάντια στην εξόρυξη χρυσού. Το 2012, το μέτωπο διευρύνεται με τις περιοχές των Ν. Ρόδων, της Ουρανούπολης και της Αμμουλιανής. Σε αυτές τις τουριστικές περιοχές φαίνεται να υπάρχουν ενδείξεις για συνολικές αλλαγές στον τρόπο ανάπτυξης τους, κάνοντας κριτική στην οικονομική και εργασιακή υπεραξία που αντλούσαν με την προώθηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής τους (βρίσκονται πολύ κοντά στο Άγιο Όρος). Το βέβαιο είναι ότι πλέον οι κάτοικοι αυτών των περιοχών αντιλαμβάνονται, μέσω της καθημερινής τους παρουσίας στις κινηματικές διαδικασίες, τα όρια της τουριστικής ανάπτυξης, την οποία και οι ίδιοι ενίσχυαν. Πλέον, μέσα στις λαϊκές τους συνελεύσεις ακούγονται αντιπροτάσεις με στόχο την εδραίωση συνεργατικών μορφών εργασίας

στις τουριστικές επιχειρήσεις και την προάσπιση, ταυτόχρονα, του φυσικού τους περιβάλλοντος. Επιπλέον, στα κοινά συντονιστικά των επιτροπών των χωριών υπάρχει συνεργασία με εργατικούς φορείς, όπως π.χ. τους δασεργάτες, για εύρεση κοινών εναλλακτικών λύσεων, με τα προτάγματα της αποανάπτυξης να κερδίζουν έδαφος, όπως διαφαίνεται. Γίνεται προσπάθεια για δημιουργία συλλογικών εγχειρημάτων, τόσο στον τουριστικό τομέα (με προγράμματα που θα αναδεικνύουν τον φυσικό πλούτο της περιοχής, όπως διαδρομές και ορειβασία στο βουνό), όσο και στον πρωτογενή τομέα, με σεμινάρια οικολογικής γεωργίας και μελισσοκομίας. Οι αλλαγές που φαίνεται να συμβαίνουν στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των κατοίκων είναι αυτές που θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό τα όρια του κινήματος και της θέλησης του για επανανοηματοδότηση της ζωής. Άλλωστε ήδη, μέσω των προτάσεων που ακούγονται και της αλληλεγγύης που αναπτύσσεται, υπάρχουν ενδείξεις για αλλαγές στον τρόπο σκέψης των κατοίκων και, ως εκ τούτου, ανάπτυξης των παραπάνω οικισμών.

Αναφορικά με τις οργανωτικές μορφές, τα τοπικά κινήματα, με τις επιτροπές κατοίκων από τις οποίες αποτελούνται, θέτουν ζητήματα περί θεσμικών συντονιστικών με διάφορους «αόρατους» από τον λαϊκό αγώνα φορείς, προκρίνοντας αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες λαϊκών συνελεύσεων που δεν αποκλείουν την ατομική συμμετοχή κανενός. Έχουν ανοίξει ζητήματα κριτικής όσον αφορά στις ψηφοφορίες που γίνονται στο εσωτερικό των συντονιστικών, ζητήματα που έως και σήμερα παραμένουν άλυτα στο κίνημα και αποτελούν διακύβευμα για τις οργανωτικές μορφές που αυτό θα πάρει. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι η οικοδόμηση νέων στρατηγικών από την πλευρά των κοινωνικών κινήμάτων είναι μία χρονοβόρα και μακρά διαδικασία. Παρόλα αυτά, στη Λατινική Αμερική, και ειδικότερα στην Αργεντινή, μπορούμε να δούμε κάποιους καρπούς που προαναγγέλλουν αυτό που έρχεται. «Τα λαϊκά σχολεία και οι συνελεύσεις των πολιτών ενάντια στη μεταλλευτική βιομηχανία προωθούνται από νέες γενιές αγωνιστών που έχουν αφομοιώσει τα καλύτερα στοιχεία από το κίνημα των πικετέρος» (Zibechi, 2010).

Έτσι και στην περίπτωση της Χαλκιδικής, το τοπικό κίνημα προσπαθεί να δημιουργήσει συμμαχίες με άλλα τοπικά κινήματα διεκδίκησης της ποιότητας ζωής που εγκαθιδρύουν σχέσεις οριζόντιες. Στην Ολυμπιάδα, οικισμό που είχε αγωνιστεί και αυτός πριν από 15 χρόνια ενάντια την καναδική TVX, οι επιτροπές αγώνα όλης της περιοχής πραγματοποίησαν κοινό συλλαλητήριο και προγραμματίζουν κοινές εκδηλώσεις σε όλη την Ελλάδα. Βέβαια, η συνάρθρωση τους σε υπερτοπικό επίπεδο θέτει προβλήματα που μέχρι τώρα παραμένουν άλυτα. Παρόλα αυτά, τον Μάρτιο του 2013, πραγματοποίησαν κοινές δράσεις με ανθρώπους από το κίνημα της Κερατέας, οι οποίοι τους επισκέφτηκαν στη Χαλκιδική και τους έδειξαν την αλληλεγγύη τους. Τα κινήματα αυτά, παρά τις ενδεχόμενες αδυναμίες τους, προτάσσουν την ανάγκη της δικτύωσης και, παρότι έχουν συγκεκριμένη χωρική αναφορά, τα αιτήματά τους στρέφονται σε όλες τις κλίμακες λήψης αποφάσεων. Οι διεκδικήσεις και οι δράσεις τους επικεντρώνονται στις παρούσες συνθήκες αποκλεισμού και ανισότητας που βιώνουν στην καθημερινή τους κίνηση στο χώρο, λόγω της βίαιης αλλαγής της καθημερινότητας που τους επιβάλλει το Κράτος, με την καταστολή που τους ασκεί. Σε αυτή την καθημερινότητα αντιδρούν και προτάσσουν νέους συλλογικούς τρόπους οργάνωσης της καθημερινής ζωής. Οι μορφές που παίρνουν αυτές οι αλλαγές ποικίλλουν. Στα χωριά οργανώνονται συλλογικές κουζίνες και αυτοοργανωμένες συναυλίες. Στην Ιερισσό, οι κάτοικοι στέκονται συλλογικά στα οδοφράγματα, προασπίζοντας το χωριό από την είσοδο της αστυνομίας. Χαρακτηριστικό είναι ότι πλέον αυτή η τουριστική κωμόπολη δεν διαθέτει αστυνομικό τμήμα και διοικητικές αρχές. Οποιοδήποτε πρόβλημα καθημερινότητας προκύπτει λύνεται συλλογικά από τις αρμόδιες επιτροπές του κινήματος.

Ένα άλλο νέο στοιχείο που ξεπροβάλλει μέσα από το κίνημα της Χαλκιδικής είναι ότι η ανάδυση αυτών των νέων ενεργών υποκειμένων αντίστασης στην κυριαρχία

εκτοπίζει το συνδικαλιστικό κίνημα από τον παραδοσιακά πρωταγωνιστικό του ρόλο στο επίπεδο της χώρας «τόσο ως δύναμη κοινωνικού μετασχηματισμού όσο και ως παράγοντα ικανού να προωθή αλλαγές στις μορφές κοινωνικής δράσης» (Zibechi, 2010). Άλλωστε, το επίσημο συνδικαλιστικό κίνημα, μέσω της προηγούμενης ηγεσίας της ΓΣΕΕ, προσηλωμένο και αυτό στη γραμμή των μνημονιακών μονόδρομων και των σωτήριων επενδύσεων, στις 3/7/2012 έβγαλε την παρακάτω ανακοίνωση:

«Η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει και επιβάλλεται να συνδυαστεί με την προστασία της κοινωνίας και των θέσεων εργασίας σήμερα μάλιστα που η ανεργία παίρνει εφιαλτικές διαστάσεις. Η αγωνία για το περιβάλλον είναι αναγκαία και θεμιτή όσο αναγκαία και θεμιτή είναι η διασφάλιση των 700 οικογενειών που εργάζονται και ζουν από τη συγκεκριμένη επιχείρηση, αλλά και η διασφάλιση των συμφερόντων της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας. Η Δικαιοσύνη που είναι αρμόδια να απαντήσει, πρέπει να το κάνει σύντομα. Μέχρι τότε όμως δεν μπορεί και δεν πρέπει να στερήσει κανείς τη δουλειά εκατοντάδων εργαζομένων στα μεταλλεία Χαλκιδικής, ούτε την αναπτυξιακή προοπτική του τόπου, ούτε βεβαίως την προσδοκία για συνέχιση της επένδυσης που σχετίζεται με την άμεση δημιουργία 1.300 επιπλέον θέσεων εργασίας στην περιοχή».

Σχετικά με τη στήριξη που τους επιδεικνύεται από τα κόμματα της Αριστεράς, οι κάτοικοι φαίνεται να συνειδητοποιούν ότι ευνοεί την κοινωνική τους δράση και προφανώς την αποδέχονται και προσπαθούν να ωφεληθούν από αυτή. Δεν φαίνεται όμως να αποδέχονται πρόθυμα σχέσεις υποτέλειας.

Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η απόφαση των πρωτοβουλιών/επιτροπών αγώνα, μέσω των λαϊκών τους συνελεύσεων, είναι για καμία μεταλλευτική δραστηριότητα στο βουνό. Για τα υπάρχοντα εργοτάξια μεταλλείων προτείνουν την αυτοδιαχείριση τους. Η έννοια «τόπος» υπερβαίνει και αυτήν της πατρίδας στο εσωτερικό των κινημάτων. Είναι άνθρωποι που αγαπούν τον τόπο τους και δε θα επιτρέψουν να τον δουν να καταστρέφεται. Δηλώνουν ότι παλεύουν ενάντια στο «ξεπουλήμα του τόπου τους» και στην προσπάθεια να τον μετατρέψουν σε ζώνη βαριάς βιομηχανίας με ανυπολόγιστες ζημιές, αφενός στον παραγωγικό τομέα και αφετέρου στο φυσικό περιβάλλον. Ένα άλλο ζήτημα που πηγάζει από την προσπάθεια για καταστολή του κινήματος, και το οποίο επηρεάζει άμεσα, είναι οι συλλήψεις στις οποίες έχει επιδοθεί το Κράτος. Τη στιγμή που γράφεται το κείμενο περιμένουν δικάσιμο 18 κάτοικοι από την Ιερισσό και τη Μ. Παναγιά, ενώ 2 βρίσκονται αιχμάλωτοι στις φυλακές του κράτους. Είναι όλοι άντρες, από 18 έως 65 χρόνων. Δουλεύουν ως υλοτόμοι, οικοδόμοι, ψαράδες. Ανάμεσά τους υπάρχουν πρώην εργαζόμενοι στα μεταλλεία κι άνθρωποι που τους προσφέρθηκε εργασία εκεί κι αρνήθηκαν.

Τέλος, με χρονική καμπή τους ξυλοδαρμούς δύο γυναικών από μεταλλωρύχους και τα χυδαία ρατσιστικά και φαλλοκρατικά λόγια τους, το κίνημα απέκτησε διττή στόχευση, τόσο ενάντια στα μεταλλεία όσο και ενάντια στους χρυσαυγίτες. Πλέον, ο αντιφασιστικός χαρακτήρας του κινήματος είναι γεγονός και οι φασίστες δεν έχουν καταφέρει να διεκδικήσουν συμμετοχή στον συλλογικό λόγο, στεκόμενοι είτε στο περιθώριο είτε ως σεκιουριτάδες της εταιρείας.

Έμφυλες μεταλλαγές των σχέσεων στο εσωτερικό του κινήματος

«Είναι γεγονός ότι οι γυναίκες αναδεικνύονται σε οργανώτριες του οικιακού χώρου και σε συνεκτικούς κρίκους των σχέσεων που δημιουργούνται γύρω από τις οικογένειες σε επίπεδο οικισμών και χωριών. Ο νέος πρωταγωνιστικός ρόλος των γυναικών αλλά και γενικότερα η προσπάθεια αναζήτησης νέας ισορροπίας

ανάμεσα στους αντρικούς και τους γυναικείους ρόλους που διαπερνούν και τα δύο φύλα σε όλους τους χώρους της κοινωνίας» (Carra, 1992) (Zibechi, 2010).

Στο κείμενο γίνεται προσπάθεια να περιγραφούν οι τάσεις γυναικείας χειραφέτησης που εμφανίζονται στο εσωτερικό του κινήματος από τα ίδια τα υποκείμενα, τις αγωνιζόμενες γυναίκες της Χαλκιδικής. Γίνεται ειδική αναφορά στον ρόλο των γυναικών στη μικρή αυτή κοινωνία, λόγω της έντονης δραστηριοποίησής τους στο εσωτερικό του κινήματος αλλά και σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής. Οι ίδιες δείχνουν να έχουν κατακτήσει το δημόσιο λόγο, μεταλλάσσοντας τις παραδοσιακές –ανδροκρατούμενες– κοινωνικές σχέσεις, και πλέον αποτελεί κοινή παραδοχή ότι το τοπικό κίνημα αντίστασης γυναικοκρατείται. Αυτές οι ενδείξεις αλλαγής στις έμφυλες σχέσεις έχει σημασία να εξεταστούν για να ερμηνεύσουμε ποιός είναι ο ρόλος των γυναικών σε μια μικρή κοινωνία και πώς η ενεργός συμμετοχή σ' ένα κίνημα μπορεί να αλλάξει τη ζωή τους. Το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούσαν πριν την εμφάνιση του κινήματος δεν τους επέτρεπε να διεκδικήσουν μία άλλη, γυναικεία, ριζοσπαστική ταυτότητα. Μεγάλο ρόλο σε αυτό παίζει και η γεωγραφία της περιοχής, όπου λόγω της γειννίας των χωριών με το Άγιο Όρος και τη συνεπαγόμενη σχέση τους με την εκκλησία να παραμένει άρρηκτη, ο ρόλος των γυναικών δεν θα μπορούσε παρά να είναι στην αφάνεια και δεδομένος. Η δημοσιογράφος Ντίνα Δασκαλοπούλου έχει πραγματοποιήσει πολύ σημαντική επιτόπια έρευνα, σχετική και με τα έμφυλα χαρακτηριστικά του κινήματος, για αυτό και θα χρησιμοποιηθούν στοιχεία αυτής της έρευνας για την ορθότερη ανάλυση μίας γυναικείας χειραφέτησης υπό διαμόρφωση. Αυτή η «άλλη γυναίκα», η οποία έχει έρθει για να παραμερίσει την παραδοσιακή γυναίκα, γεννήθηκε μέσα από αλληπάλληλα σοκ.

16. <http://www.avgi.gr/article/257878/o-feminismos-pou-den-leel-to-onoma-tou>

17. Ομοίως

«Άλλαξε εντελώς ο τρόπος που σκεφτόμαστε ... Πριν λέγαμε 'αστυνομία = προστασία', 'δικαστής = δικαιοσύνη', 'τηλεόραση = αλήθεια'. Έπρεπε να ζήσουμε όλα αυτά τα γεγονότα για να καταλάβουμε πως τόσα χρόνια ζούσαμε σε μια εικονική πραγματικότητα» ... Και οι σύζυγοί τους; Πως αντέδρασαν σε όλα αυτά; Ο καθείς με τον τρόπο του: άλλος γκρίνιαξε, άλλος διαμαρτυρήθηκε εντόνως, άλλος ήταν τόσο απορροφημένος στον αγώνα που δεν κατάλαβε την αλλαγή, άλλος χάρηκε που βρήκε τη συμπολεμίστριά του. «Ζτην αρχή τους κανακεύαμε για να πάμε στο συντονιστικό. Πάλι θα φύγεις; Όλο αυτό ρωτάγανε», λένε οι γυναίκες, ενώ η καθεμιά ξετυλίγει... την προσωπική της μέθοδο καλοπιάσματος. Τώρα όλοι έχουν προσαρμοστεί σε αυτή τη νέα ζωή: οι άντρες τους μοιράζονται αυτονόητα τις δουλειές του σπιτιού, οι γιαγιάδες έχουν κινητοποιηθεί, το χωριό οργανώνει ομαδικά μπέιμπι σίπινγκ, μαγειρεύει συλλογικά όταν υπάρχουν κινητοποιήσεις και παλεύει σύσσωμο όταν εμφανίζονται τα ΜΑΤ.¹⁶

Στο κείμενο αυτού του τεύχους 'Ανυπότακτες γυναίκες. Η συμβολική γυναικεία φιγούρα στην κομμούνια του Παρισιού' αναλύονται, μεταξύ άλλων, οι αλλαγές που συνέβησαν στις ζωές των γυναικών κατά τη διάρκεια εκείνης της παρισινής εξέγερσης και της παρακαταθήκης που αυτή άφησε σε ζητήματα γυναικείας χειραφέτησης. Αντιλαμβανόμενοι τον αγώνα που λαμβάνει χώρα στη Χαλκιδική σαν μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης, αντίστοιχης με συνθήκες θερμής σύρραξης, είναι γεγονός ότι, όπως συμβαίνει πάντα σε τέτοια γεγονότα, οι ζωές των γυναικών μεταλλάσσονται. Οι ίδιες δηλώνουν στη δημοσιογράφο ότι «Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει ούτε χώρος ούτε χρόνος για προσωπική ζωή. Αυτός ο αγώνας μάς αλλάζει όλους, κι εμάς και τους άντρες μας. Όταν γυρίσουμε στα σπίτια μας, θα γνωριστούμε ξανά».¹⁷ Το στοιχείο πλέον, όχι μόνο το δικό τους ως γυναίκες, αλλά ολόκληρης της τοπικής κοινωνίας, είναι μπροστά τους και υπό διεκδίκηση: Θα καταφέρουν να συνεχίσουν τα βήματα χειραφέτησης στη μικρή τους κοινωνία, εμποδώνοντας αυτές τις ριζοσπαστικές αλλαγές με τις οποίες πορεύονται, όταν η συνθήκη έκτακτης ανάγκης δεν θα υφίσταται πια;

* * *

Η κοινωνία της Χαλκιδικής, η οποία βασίζει κύρια την οικονομία της στον τουρισμό, την γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία και την μελισσοκομία, δε δείχνει πρόθυμη να αναμασήσει τις ανοησίες της εξουσίας περί 'ανάπτυξης που έρχεται' και 'μονόδρομων', δείχνει όμως αποφασισμένη να αλλάξει το σενάριο και να ακυρώσει τη λειτουργία των μεταλλείων χρυσού και χαλκού στο δάσος των Σκουριών. «Ενάντια στην φύση τη λεηλασία, αγώνας για τη γη και την ελευθερία!» φωνάζουν οι κάτοικοι της Χαλκιδικής και αλληλέγγυοι άνθρωποι από όλη τη χώρα που αγωνίζονται ενάντια στην επένδυση της El Dorado Gold. Το ζήτημα πλέον, όπως διαμορφώνεται κατά τη διάρκεια αυτού του μεγαλειώδους αγώνα που βρίσκεται σε εξέλιξη ενώ γράφεται αυτό το κείμενο, είναι αν θα καταφέρουν οι κάτοικοι να ακυρώσουν τις εξορύξεις, καθώς και το είδος των κοινωνικών σχέσεων που θα καταφέρουν να αναπτύξουν σε μία ριζοσπαστική κατεύθυνση. Να μην επιτρέψουν στους κυρίαρχους να κάνουν στην άκρη τους πληθυσμούς που κατοικούν στις περιοχές που θέλουν να εκμεταλλευθούν, λεηλατώντας τις, είτε στο όνομα της «περιβαλλοντικής προστασίας και της αειφορίας» την εποχή της ευημερίας, είτε στο όνομα της «ανάπτυξης» σήμερα, αγνοώντας διαχρονικά τις προτεραιότητες και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Όπως αναφέρει ο Κάρλος Τάιμπο, «προστίθεται η ανάγκη να διατηρήσουμε το δικαίωμα να κρίνουμε το κατά πόσον είναι κατάλληλες ή όχι οι ενέργειες των δημόσιων αρχών, όταν κατά κανόνα τεράστιες χρηματοπιστωτικές εταιρείες λειτουργούν στο παρασκήνιο υπαγορεύοντας, με τη συγκατάθεση αυτών που μας κυβερνούν, τους περισσότερους κανόνες του παιχνιδιού, σύμφωνα με το πασιγνώστο απόφθεγμα 'ιδιωτικοποιούμε τα οφέλη, κοινωνικοποιούμε τις απώλειες'» (Τάιμπο 2012, σελ.161).

Η ανατροπή της περιβαλλοντικής ισορροπίας που σχεδιάζεται, αναμένεται να προκαλέσει περιβαλλοντικές βλάβες μη αναστρέψιμες και ενδέχεται να φτάσει ως την μαζική μετανάστευση και, ως εκ τούτου, την κοινωνική ερήμωση μιας ολόκληρης περιοχής. Ο σκοπός όλων αυτών των βίαιων χωρικών πρακτικών που επιλέγονται από την κυριαρχία, μπορεί να συνοψιστεί ως υποταγή στη χρηματιστηριακή κερδοφορία των οικονομικών συμφερόντων. Επιπλέον, η όλη κοινή επιχείρηση εταιρείας και κράτους μπορεί να θεωρηθεί υπόδειγμα σχεδιασμού, ο οποίος δεν έχει καμία σχέση με τις ανάγκες των κατοίκων αλλά, απεναντίας, μετατρέπει εντατικά φυσικούς και, ως εκ τούτου, δημόσιους πόρους σε ιδιωτικούς.

Η κύρια πρακτική αυτών που κατέχουν την εξουσία είναι να βρίσκουν τρόπους για να διαχωρίζουν τους ανθρώπους. Σε κάθε κράτος, κάθε κυβέρνηση που προσπαθεί να χωροθετήσει εξορυκτικά, και γενικότερα αναπτυξιακά, projects ονοματίζει τρομοκράτες τις αντιστεκόμενες κοινωνικές ομάδες. Τρομοκράτης είναι το τοπικό κίνημα και οποιοσδήποτε αντιστέκεται στο λόγο της εξουσίας, η οποία υπαγορεύει τι είναι πρόοδος, πολιτισμός, ανάπτυξη. Κάθε ένας που αντιδρά στην εξαγορά της γης του και στην περιβαλλοντική καταστροφή ποταμών και δασικών οικοσυστημάτων θεωρείται τρομοκράτης και αντιμετωπίζεται αναλόγως από τους ένστολους πραιότερες και τη δικαστική εξουσία. Το είδος της στρατηγικής που επιλέγουν αυτοί που αντιστέκονται στο παγκοσμιοποιημένο κεφάλαιο είναι αρκετά συχνά όχι μια ιδεολογική επιλογή, αλλά μία επιλογή τακτικής, εξαρτημένη από το χωρικό περιβάλλον όπου διεξάγονται οι μάχες και οι, κάθε μορφής, κοινωνικοί αγώνες.

Η γνώση όμως διευρύνεται και πλέον οι τοπικές κοινωνίες έχουν τα μέσα και τα εφόδια για να κρίνουν τις «χρυσές επενδύσεις» που τους υπόσχονται. Έτσι λοιπόν, γνωρίζουν ότι οι διεθνείς μεταλλευτικές εταιρείες αποσκοπούν μόνο στο κέρδος, καθώς λεηλατούν και δηλητηριάζουν τη φύση και καταστρέφουν ανεπανόρθωτα τους φυσικούς πόρους, σε όποιο μέρος του πλανήτη και να βρεθούν. Αλλά όχι μόνο. Επίσης, ιδιωτικοποιούν τα κέρδη, «μεταφέροντάς» τα στις χώρες καταγωγής των εταιρειών, και αφήνουν πίσω στις χώρες παραγωγής του πλούτου τους δηλητήρια και μεταλλευτικά τέλματα. Επιπλέον, αντιλαμβάνονται ότι οι εταιρείες, στις προσπάθειές τους να υλοποιήσουν τα σχέδιά τους και να

πετύχουν τις απαιτούμενες αδειοδοτήσεις, χρησιμοποιούν αθέμιτες μεθόδους παραπληροφόρησης και διαφθοράς. Ενώ μέχρι πριν λίγους μήνες η διαφημιστική προπαγάνδα της εταιρείας κινούνταν σε χαμηλά επίπεδα, σήμερα τα τηλεοπτικά κανάλια, είτε είναι ιδιοκτησία του εργολάβου Μπόμπολα είτε όχι, σπονσοράρονται σε συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό από την El Dorado Gold και ειδικούνται στη σπίλωση του κοινωνικού αγώνα των κατοίκων της Β.Α. Χαλκιδικής. Το κίνημα από την πλευρά του προτάσσει τα δικά του μέσα διεκδίκησης και αγώνα. Με εργαλείο το Internet, δημοσιοποιούν τις δράσεις τους και δικτυώνονται με κοινωνικούς φορείς και προασπίζονται τους κοινωνικούς τους αγώνες. Επίσης, με τη συνεχή τους παρουσία στον δρόμο, με παρεμβάσεις τόσο στην περιοχή όσο και σε άλλες πόλεις της χώρας, προπαγανδίζουν τα δίκαια αιτήματα τους και αντιστέκονται στη μιντιακή φήμιωση του κοινωνικού τους αγώνα. Αυτή είναι η ατμόσφαιρα μέσα στην οποία δρουν τα κινήματα αντίστασης.

Τα σημερινά τοπικά κινήματα στον ελλαδικό χώρο προωθούν ένα νέο μοντέλο οργάνωσης του γεωγραφικού χώρου, από όπου αναδύονται νέες κοινωνικές σχέσεις και μορφές δράσης. Δείχνουν τάσεις να υπερβούν την αυστηρά οικονομιστική αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η γη είναι απλά και μόνο ένα μέσο παραγωγής. Το έδαφος δράσης και αναφοράς τους είναι ένας χώρος όπου προσπαθούν να δημιουργήσουν νέου τύπου κοινωνικές σχέσεις. Το κίνημα ενάντια στα μεταλλεία στα χωριά της Β.Α. Χαλκιδικής οριοθετεί τον χώρο με την καθημερινή του παρουσία, μέσω των δεσμών και των σχέσεων που αναπτύσσονται.

Το θετικό, λοιπόν, από όλη αυτή την ιστορία αντίστασης στα μεταλλεία χρυσού και χαλκού, με τη δημιουργία αυτών των πολύ ελπιδοφόρων κινήματων, είναι αυτή η αυτοκριτική που συμβαδίζει με την αναζήτηση νέων τρόπων παραγωγής, χωρίς τη χρήση τοξικών φυτοφαρμάκων ή ρυπογόνων προϊόντων, στον πρωτογενή τομέα της περιοχής, ο οποίος αποτελεί και τη βασική μορφή οικονομικής επιβίωσης για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Δηλαδή, η σχέση των κινήματων με το φυσικό περιβάλλον έχει μπει πλέον σε νέες βάσεις, δημιουργώντας κοινωνικές και παραγωγικές σχέσεις που δεν είναι αποξενωτικές ούτε και το ληλατούν.

Το φυσικό περιβάλλον διαβίωσης (habitat) είναι ο χώρος όπου σφυρηλατείται μια κουλτούρα και η εδαφικότητά της, το μέρος «όπου διαμορφώνονται τα κοινωνικά υποκείμενα, τα οποία σχεδιάζουν τον γεωγραφικό χώρο για να τον κάνουν δικό τους, εποικίζοντάς τον με δικές τους σημασίες και πρακτικές, με τις αισθήσεις και τις ευαισθησίες τους, με τις επιθυμίες και τις απολαύσεις τους» (Leff, 1998, σ.241) (Zibechi, 2010).

Βιβλιογραφία

Bueckert M., (May 2011), Siding With Mining: Canada's role in mining-related conflicts unbecoming of a peacemaker, Peace Projections Vol. 29, No. 2.

Dougherty, M., (2011), The Global Gold Mining Industry, Junior Firms, and Civil Society Restinance in Guatemala, Bulletin of Latin American Research.
Roy, A., (2012), We Call This Progress,

speech at the Earth at Risk conference, Znet – The Spirit Of Resistance Lives.

Ρόι Α., (2005), Η άλγεβρα της αιώνιας δικαιοσύνης, Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα.

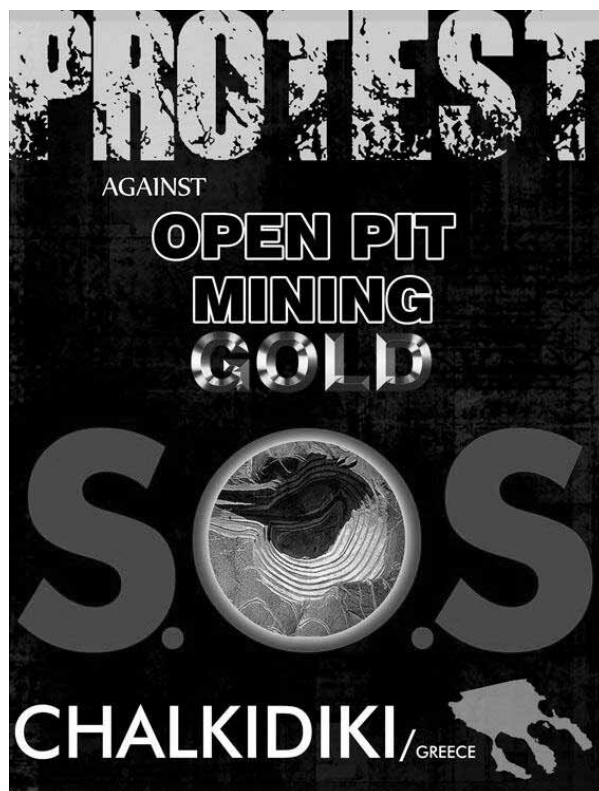
Τάιμπο Κ., (2012), Η πρόταση της αποανάπτυξης, Οι Εκδόσεις των συναδέλφων, Αθήνα.

Zibechi, R., (2010), Αυτονομίες και χειραφετήσεις, Εκδόσεις Αλάνα, Αθήνα.

Παρατηρητήριο μεταλλευτικών δραστηριοτήτων, antigoldgreece.wordpress.com/

<https://nogoldthess.espivblogs.net/>

<http://rosiamontana.org>

Σάο Πάολο, καλοκαίρι 2013